

**KAZIMIERZ
TWARDOWSKI**

ROZPRAWY

KAZIMIERZ TWARDOWSKI

ROZPRAWY

Historyczne pojęcie filozofii

*O naukach apriorycznych czyli racjonalnych
(dedukcyjnych) i naukach aposteriorycznych
czyli empirycznych (indukcyjnych)*

Czy człowiek postępuje zawsze egoistycznie?

Pesymizm i optymizm

Kęty 2021

WYDAWNICTWO
MAREK DEREWIECKI

Podstawa wydania:

Kazimierz Twardowski, *Rozprawy: Historyczne pojęcie filozofii; O naukach apriorycznych czyli racjonalnych (dedukcyjnych) i naukach aposteriorycznych czyli empirycznych (indukcyjnych); Czy człowiek postępuje zawsze egoistycznie?; Pesymizm i optymizm*, Lwów 1938

Copyright © 2021 by Wydawnictwo Marek Derewiecki
Wszelkie prawa zastrzeżone

Wydanie pierwsze

Redakcja i korekta: Zespół
Projekt okładki: Łukasz Derewiecki
Skład i łamanie: Łukasz Derewiecki

ISBN 978-83-66941-97-7

Wydawnictwo Marek Derewiecki
ul. Szkotnia 29a, 32-650 Kęty
e-mail: wydawnictwo@derewiecki.pl
Księgarnia: www.derewiecki.pl

Spis treści

Przedmowa	5
Historyczne pojęcie filozofii	7
O naukach apriorycznych czyli racjonalnych (dedukcyjnych) i naukach aposteriorycznych czyli empirycznych (indukcyjnych)	9
Czy człowiek postępuje zawsze egoistycznie?	23
Pesymizm i optymizm	30

Przedmowa

Z czterech w niniejszym tomiku zamieszczonych rozpraw pierwsza: *Historyczne pojęcie filozofii jest streszczeniem odczytu* wygłoszonego w Sekcji Filozoficznej XI. Zjazdu przyrodników i lekarzy polskich w Krakowie, dnia 12 lipca 1912 r., i była po raz pierwszy drukowana w *Księdze pamiątkowej* tego zjazdu; druga: *O naukach apriorycznych czyli racjonalnych (dedukcyjnych) i naukach aposteriorycznych czyli empirycznych (indukcyjnych)* ukazała się po raz pierwszy w r. 1923 w książce *Główne kierunki filozofii w wyjątkach z dzieł ich klasycznych przedstawicieli*, opracowanej przez K. Ajdukiewicza, a wydanej przez Księgarnię K. S. Jakubowskiego we Lwowie. Trzecia z rozpraw: *Czy człowiek postępuje zawsze egoistycznie?* drukowana była po raz pierwszy w „Irys”, piśmie literacko-artystycznym (Lwów 1899), czwarta: *Pesymizm i optymizm w „Przyjacielu młodziży”* (Lwów 1899). Nadto z wyjątkiem rozprawy drugiej wszystkie wymienione rozprawy drukowane były w publikacji: *Kazimierz Twardowski, Rozprawy i artykuły filozoficzne*, zebrali i wydali uczniowie (Lwów 1927).

Kazimierz Twardowski urodził się w roku 1866 w Wiedniu; był zrazu docentem filozofii w Uniwersytecie Wiedeńskim, a w latach 1895 do 1938 naprzód nadzwyczajnym, później zwyczajnym, w końcu honorowym profesorem filozofii w Uniwersytecie Lwowskim. Zmarł we Lwowie 11 lutego 1938 roku. Był członkiem czynnym Polskiej Akademii Umiejętności i innych

towarzystw naukowych. Był założycielem i do chwili śmierci przewodniczącym Polskiego Towarzystwa Filozoficznego we Lwowie, które obecnie przyjęło nazwę: Polskie Towarzystwo Filozoficzne im. Kazimierza Twardowskiego. Był założycielem, redaktorem i wydawcą czasopisma „Ruch Filozoficzny”. Był doktorem honorowym Uniwersytetów Warszawskiego i Poznańskiego.

Kazimierz Twardowski ogłosił liczne prace w języku polskim i niemieckim, z których przytaczamy następujące:

– *Idee und Perception. Eine erkenntnistheoretische Untersuchung aus Descartes*, C. Konegen, Wien 1892; – *Zur Lehre vom Inhalt und Gegenstand der Vorstellungen. Eine psychologische Untersuchung*, A. Hölder, Wien 1894; – *Wyobrażenia i pojęcia*, H. Altenberg, Lwów 1898; – *Zasadnicze pojęcia dydaktyki i logiki*, Polskie Towarzystwo Pedagogiczne, Lwów 1901; – *Ueber begriffliche Vorstellungen. Wissenschaftliche Beilage zum XVI. Jahresbericht der Philosophischen Gesellschaft an der Universität zu Wien*, J. A. Barth, Leipzig 1903 (To samo w dokonanym przez Autora przekładzie polskim pt. *O istocie pojęć*, Polskie Towarzystwo Filozoficzne, Lwów 1924); *O filozofii średniowiecznej wykładów sześć*, H. Altenberg, Lwów 1910; *O czynnościach i wytworach*, Kraków 1911; – *Rozprawy i artykuły filozoficzne*, Książnica-Atlas, Lwów 1927; – *Przykład wpływu wyobrażeń słuchowych na wzrokowe*, „Przegląd Filozoficzny” XXX, 1927; – *Z logiki przymiotników*, Tamże; – *Sokrates*, „Filomata” 1931; – *Przemówienie wygłoszone na obchodzie dwudziestopięciolecia Towarzystwa Filozoficznego we Lwowie 12.II.1904–12.II.1929*, Lwów 1931; – *O dostojności*, Poznań 1933.

Lwów, w lipcu, 1938

Komitet Redakcyjny
„Biblioteczki Filozoficznej”

Historyczne pojęcie filozofii

Pojęciu dogmatycznemu czyli programatycznemu filozofii, orzekającemu, czym filozofia być *w i n n a*, prelegent przeciwstawia pojęcie historyczne, określające, czym filozofia *była i jest*. Historyczne pojęcie filozofii musi posiadać taką treść, by zakres jego obejmował wszystko, co w dziejach umysłowości ludzkiej zdobyło sobie prawo obywatelstwa pod nazwą filozofii. W treść tego pojęcia nie może zatem wchodzić *w y ł ą c z n i e* ani cecha naukowości, ani nienaukowości, ani wyłącznie cecha teoretyczności, ani praktyczności, lecz taka cecha, która by się drogą determinacji w tych wszystkich kierunkach dała uszczególnić.

Temu wymaganiu czyni zadość takie pojęcie filozofii, w którym rolę *genus proximum* odgrywa pojęcie „wytworu ducha ludzkiego”. Wytwory ducha ludzkiego można podzielić na dwie grupy: jedna obejmuje wytwory, będące warunkiem powstania, utrwalania, komunikowania sobie i przekazywania wytworów drugiej grupy, tj. religii, nauki, sztuki, działalności praktycznej i filozofii.

Rozważając wzajemny stosunek pierwszych czterech wytworów grupy drugiej, można stwierdzić ogniwa, łączące każdy z tych czterech wytworów z pozostałymi trzema. Ogniwa te są znowu dwojakiego rodzaju. Do pierwszego z nich należą ogniwa, powstające wtedy, gdy jeden wytwór staje się przedmiotem lub treścią drugiego (np. działalność praktyczna przedmiotem